

Slovarček pogostih izrazov

DERMATOLOGIJA

- **AKNE** – Pogovorno jih imenujemo mozolji in so posledica nepravilnega delovanja lojnic. Pojavijo se na mestih, kjer je veliko lojnic (seboroični predeli, kot so obraz, vrat, hrbet in prsni koš). Kažejo se z ogrci (komedoni) in rdečimi gnojnimi bunčicami ali večjimi vnetnimi spremembami, ki lahko kasneje brazgotinijo.
- **AKTINIČNA KERATOZA** – Predrakava sprememba na koži, ki se kaže kot hrapavo pordelo žarišče na predelih telesa, izpostavljenih soncu. Je posledica večletne izpostavljenosti soncu.
- **ALERGEN** – Telesu tuja snov, ki z aktivacijo imunskega sistema povzroči nastanek alergijske reakcije.
- **ALERGIJA** – Stanje, ko se imunski sistem pretirano in preobčutljivo odzove na telesu tujo snov (*alergen*), ki sicer pri večini ljudi ne povzroča težav. Pojavijo se lahko srbečica, izpuščaj, kašelj, težko dihanje ipd.
- **ALOPECIJA** – Splošni izraz za bolezen, ki se kaže z izpadanjem las in dlak ali plešavostjo.
- **ANGIOEDEM** – Nenadna in prehodna oteklina globljih delov kože ali sluznic, ki izzveni v urah do dnevih.
- **ANTIBIOTIK** – Zdravilo, s katerim zdravimo okužbe, povzročene z bakterijami.
- **ANTIISTAMINIKI** – Skupina zdravil, ki zavirajo delovanje posebne kemične snovi v telesu, imenovane *histamin*, in se med drugim pogosto uporabljajo pri zdravljenju alergij.
- **ANTIMIKOTIK** – Zdravilo, s katerim zdravimo glivične okužbe. Lahko se uporablja *topikalno*, torej le na določenem predelu kože ali vidne sluznice (mazilo, krema) ali sistemsko (peroralno - z zaužitjem).
- **ATOPIJA** – Genetska nagnjenost k razvoju *atopijskih* alergijskih bolezni (atopijski dermatitis, astma, rinokonjunktivitis) zaradi povečane občutljivosti imunskega sistema na sicer neškodljive snovi v okolju.
- **AVTOIMUNSKA BOLEZEN** – Bolezen, ki nastane zaradi pretiranega odziva imunskega sistema na lastne celice in tkiva, kar povzroči vnetje in okvaro prizadetega tkiva ali organa.
- **BIOLOŠKA ZDRAVILA** – Zdravila, ki so pridobljena iz živih celic in zelo usmerjeno vplivajo na delovanje imunskega sistema. V Sloveniji se v dermatologiji uporabljajo biološka zdravila za zdravljenje luskavice, *atopijskega dermatitisa* in *inverznih aken* (lat. *hidradenitis suppurativa*).
- **BIOPSIJA - Odvzem tkivnega vzorca** – Kirurški poseg, pri katerem se odvzame vzorec tkiva za nadaljnje preiskave.
- **BRIS** – Preiskava z odvzemom materiala oz. kužne snovi z vatirano palčko, npr. iz žarišča na koži.
- **BSA (ang. Body Surface Area)** – Kratica za površino prizadete kože in je orodje za izračun obsega prizadetosti kože.
- **CELULITIS** – Globoka bakterijska okužba kože, ki se izrazi s področjem otečene, pordele, boleče in tople kože, ob tem se lahko pojavijo še splošni simptomi in znaki, npr. povišana telesna temperatura.
- **DAKTILITIS** – Vnetje prsta, ki se izrazi z oteklino in bolečino celotnega prsta, kar imenujemo tudi klobasast prst.
- **DERMATITIS OZ. EKCEM** – Splošni izraz za vnetje kože, ki se kaže s pordelostjo, luščenjem, zadebelitvijo kože, mehurčki, izcedkom in srbežem. Obstajajo različne vrste ekcemov, med katerimi je najpogostejši *atopijski dermatitis*.
- **DERMATOLOGIJA** – Veda, ki se ukvarja z diagnostiko in zdravljenjem bolezni in stanj, povezanih s kožo, lasmi, nohti in sluznicami.
- **DERMATOZA** – Splošni izraz za obolenje kože.
- **DERMOSKOPIJA OZ. DERMATOSKOPIJA** – Preiskava kože, nohtov in/ali las z uporabo posebne povečevalne naprave, imenovane *dermatoskop*.
- **DLQI (ang. Dermatology Life Quality Index)** – Kratica za dermatološki indeks kakovosti življenja in je orodje, s katerim se oceni vpliv dermatološkega obolenja na bolnikovo življenje.
- **EKSANTEM** – Izraz za razširjeni kožni izpuščaj, ob katerem se običajno pojavijo sistemski simptomi in znaki, npr. povišana telesna temperatura, glavobol in slabo počutje. Pogosto nastane zaradi zdravil ali okužb.
- **EKSCIZIJA** – Kirurški poseg, pri katerem se izreže oz. odstrani tkivo, npr. sprememba na koži.
- **EKSKORIJACIJA OZ. PRASKA** – Povrhnja poškodba kože, ki nastane zaradi praskanja.
- **ELEKTROKOAGULACIJA** – Poseg z uporabo toplote električnega toka z namenom uničenja tkiva.

- **EPIKUTANI OZ. KRPIČNI TESTI** – Testi, pri katerih naneseemo na kožo različne snovi z namenom odkrivanja kontaktnih preobčutljivosti.
- **EROZIJA** – Žariščna izguba zgornje površine kože.
- **ERITRODERMIČNA LUSKAVICA** – Najhujša oblika luskavice, ki prizadene kožo celega telesa.
- **ETIOLOGIJA** – Preučevanje vzroka pojava bolezni.
- **FOTOPROTEKCIJA** – Skupni izraz za zaščitne ukrepe pred učinki sončnega ultravijoličnega sevanja, ki zajemajo omejitev izpostavitve, fizikalna zaščitna sredstva (npr. oblačila, pokrivala) in kemične varovalne pripravke (npr. kreme za sončenje) za zaščito pred soncem.
- **FOTOTERAPIJA OZ. OBSEVALNO ZDRAVLJENJE** – Zdravljenje kožnih bolezni v obsevalnem aparatu z izpostavitvijo umetnim ultravijoličnim žarkom tipa A (UVA) ali B (UVB), ki imajo protivnetni učinek.
- **GARJE ALI SKABIES** – Nalezljiva kožna bolezen, ki jo povzroča pršica *Sarcoptes scabiei*. Za okužbo je značilno močno srbenje kože.
- **HISTOLOŠKI PREGLED** – Preučevanje tkiv pod mikroskopom.
- **HEMANGIOM** – *Benigen* oz. nenevaren tumor krvnih žil.
- **HERPES ZOSTER (zoster ali pasavec)** – Akutno boleče vnetje kože in perifernih živcev, ki se kaže z mehurčki na pordeli koži in je posledica reaktivacije virusa varicella-zoster, ki pri otrocih povzroča norice.
- **HIPERKERATOZA** – Zadebelitev zunanje sloja kože.
- **HIPERPIGMENTACIJA** – Temna obarvanost kože zaradi povečane količine pigmenta (kožnega barvila).
- **IMPETIGINIZACIJA** – Sekundarna bakterijska okužba izpuščaja ali drugega kožnega obolenja.
- **IMUNOSUPRESIV** – Zdravilo, ki zavira ali zmanjšuje aktivnost oz. odziv imunskega sistema.
- **IMUNSKI SISTEM** – Zapleten skupek organov, celic in substanc, ki varujejo telo pred vdorom tujkov in nastankom bolezni.
- **INDIFERENTNI LOKALNI PRIPRAVKI** – Pripravki v obliki mazil, krem, losjonov ali gelov, ki ne vsebujejo zdravilnih učinkovin, z nanosom na kožo pa jo mehčajo, gladijo ali vlažijo.
- **INTERTRIGINOZNO** – Pridevnik, ki opisuje področje v pregibih ali kožnih gubah, npr. pazduhe, dimlje, pod dojkami.
- **INVERZNA LUSKAVICA (lat. psoriasis inversa)** – Oblika luskavice, za katero je značilen pojav pordelih žarišč v pregibih velikih sklepov in/ali v kožnih gubah, npr. pod dojkami, v dimljah, na spolovilu, pazduhah.
- **KAPLJIČNA OZ. GUTATNA LUSKAVICA (lat. psoriasis guttata)** – Oblika luskavice, za katero je značilen pojav drobnih vnetnih luščičih se plošč v obliki kapljic, posutih po celem telesu. Značilna je zlasti za otroke in navadno sledi bakterijski *streptokokni* okužbi, npr. angini.
- **KOEBNERJEV FENOMEN OZ. KOEBNERIZACIJA** – Označuje pojav novih vzbrsti na koži bolnika z luskavico kot posledica lokalne poškodbe kože. Pojavi se lahko tudi pri bolnikih z lichen *ruber planus* ali *vitiligom*.
- **KOMPRESIJSKA TERAPIJA** – Metoda zdravljenja z nameščanjem posebnih povojev, nogavic, rokavov ali drugih kompresijskih pripomočkov z namenom zmanjšanja oteklina.
- **KONTRAINDIKACIJA** – Razlog, zakaj zdravljenje, postopek ali preiskava niso priporočljivi.
- **KORTIKOSTEROIDNO ZDRAVLJENJE** – Zdravljenje s steroidnimi hormoni, ki je lahko *sistemska* (tablete ali injekcije) ali *topikalno*, torej le na določenem predelu (kreme, mazila, geli in losjoni). Kortikosteroidi vplivajo na delovanje imunskega sistema in delujejo protivnetno zato imajo glavno vlogo pri zdravljenju *ekcema* ter drugih vnetnih kožnih bolezni.
- **KOŽNI RAK** – Bolezen, ki nastane zaradi pretirane in nekontrolirane rasti celic v koži in se lahko razširi na preostala tkiva ter organe. Najpogostejši obliki kožnega raka sta *bazalnocelični karcinom* oz. *bazaliom* in *ploščatocelični karcinom*, medtem ko je najhujša oblika kožnega raka melanom.
- **KOŽNI VBODNI OZ. PRICK TESTI** – Testi, s katerimi z drobnimi vbodljaji v povrhnji del kože vnašamo različne snovi in dokazujemo alergijsko preobčutljivost nanje.
- **KRIOTERAPIJA** – Zdravljenje kožnih vzbrsti z zamrzovanjem s tekočim dušikom ali suhim ledom.
- **KULTURA** – Izraz, ki označuje rast mikroorganizmov na ali v hranilnem, trdnem ali tekočem mediju in je pomembna pri prepoznavanju okužb.
- **LEZIJA** – Tudi *vzbrst*, *žarišče*, eflorescenca predstavljajo splošne izraze za bolezensko spremembo, npr. na koži.

- **LIHENIFIKACIJA** – Področje zadebeljene in usnjate kože s poudarjenimi kožnimi gubami in luščenjem, ki nastane zaradi kroničnega drgnjenja ali praskanja.
- **LIMFEDEM** – Posledica kopičenja *limfe*, posebne telesne tekočine, ki nastaja s filtracijo krvi v drobnih žilah in se kaže z oteklino okončine.
- **LIMFOM** – Maligni oz. nevaren tumor limfatičnega tkiva.
- **LOKALNI ANESTETIK** – Zdravilo, ki povzroči izgubo občutka ali občutljivosti na omejenem predelu telesa.
- **LOKALNO OZ. TOPIKALNO ZDRAVLJENJE** – Zdravljenje z nanašanjem zdravila neposredno na prizadete predele kože.
- **LUSKAVICA** – Kronična nenalezljiva imunska pogojena vnetna bolezen kože, za katero je značilno kopičenje kožnih celic, kar se izrazi s pojavom luščečih se plošč (plakov) na koži. Najpogostejše s splošnim izrazom luskavica opisujemo najpogostejšo obliko luskavice, to je *vulgarno luskavico* oz. luskavico v plakih (lat. *psoriasis vulgaris*), ki se največkrat izrazi s pojavom pordelih plošč, pokritih s sivkastimi luskami na komolcih, kolenih, nad križem in v lasišču.
- **MACERACIJA** – Vlažna, zmeščana, belo obarvana, nagubana koža z majhnimi razjedami (*erodirana* koža), ki nastane zaradi dalj časa trajajočega stika kože s tekočino ali z vlago.
- **MELANOM** – Najnevarnejša oblika kožnega raka, ki nastane zaradi nenormalnega in pretiranega razraščanja *melanocitov* (kožnih celic, ki proizvajajo *melanin* – pigment). Navadno se pojavi na koži, redko na sluznicah ali očesu.
- **MELANOCITNI NEVUSI OZ. ZNAMENJA** – Nenevarne lise na koži, ki jih sestavljajo skupki melanocitov (pigmentnih celic). Kažejo se kot svetlo ali temno rjave oz. črne lise ali bunčice in so lahko prisotne že ob rojstvu ali se pojavijo kasneje v življenju.
- **MOLUSKI** – Nalezljiva in nenevarna virusna kožna bolezen, ki se kaže z bunčicami bisernate barve in se pogosto pojavlja pri otrocih.
- **OLJNA KAPA** – Izraz za postopek odstranjevanja oblog z lasišča z nanosom lokalnega pripravka olja s salicilno kislino. Naoljeno lasišče nato pokrijemo z zložencem in zavijemo s povojem.
- **OKUŽBA ALI INFEKCIJA** – Nastane, ko mikroorganizmi (npr. virusi, bakterije, glive ali paraziti) povzročijo bolezen.
- **PALMOPLANTARNO** – Pridevnik, ki se nanaša na dlani in podplate.
- **PASI (ang. Psoriasis Area and Severity Index)** – Kratica za *indeks* obsežnosti in stopnje luskavice in je orodje za oceno obsega ter intenzitete luskavice.
- **PCR (ang. Polymerase Chain Reaction)** – Je kratica za verižno reakcijo s polimerazo in je med drugim laboratorijska metoda za zaznavo in prepoznavanje bakterij in virusov.
- **PLAK** – Omejena, več kot 1 cm velika privzdignjena vzbrst na koži, ki ima ravno površino.
- **PODOBNO BIOLOŠKO ZDRAVILO** – Biološko zdravilo, ki ima enak klinični učinek kot originatorsko oz. referenčno zdravilo (RZ) in je enako varno in kakovostno. Vsebuje podobno učinkovino, ki je posledica zapletene zgradbe in metode proizvodnje. Referenčno biološko zdravilo lahko zato varno zamenjamo za podobno biološko zdravilo.
- **PRHLJAJ** – Drobcji suhe kože na lasišču, ki se luščijo.
- **PROTITELESA** – Beljakovine v krvi, ki nastanejo ob aktivaciji imunskega sistema kot odziv na točno določen del molekule, ki je telesu tuj – *antigen*.
- **PSORIATičNI OZ. LUSKAVIČNI ARTRITIS** – Kronično vnetje sklepov, ki se lahko pojavi pri bolnikih z luskavico in najpogostejše prizadene male sklepe rok in nog ter hrbtenico.
- **PUSTULA** – Mehurček, ki je napolnjen z gnojno vsebino.
- **PUSTULOZNA LUSKAVICA** – Oblika luskavice, za katero je značilen pojav gnojnih mehurčkov na pordeli podlagi, ki so lahko omejeni na dlani in/ali podplate (*palmoplantarna pustulozna luskavica*) ali so razširjeni po celem telesu (*generalizirana pustulozna luskavica*).
- **PUVA OZ. FOTOKEMOTERAPIJA** – Metoda zdravljenja z obsevanjem s svetlobo (*fototerapija*) z ultravijoličnimi A žarki (UVA), pred katero bolnika izpostavimo sredstvu za povečanje občutljivosti kože na UV žarke. Ta se lahko zaužije v obliki tablet, nanese na kožo v obliki kreme ali preko vodne raztopine v kopeli (kopelna PUVA).
- **RADIOFREKVENČNA ABLACIJA** – Postopek uničenja bolezenskega tkiva z radijskimi valovi.

DERMATOLOGIJA

- **RAGADA** – Tanka in globoka linearna razpoka v koži.
- **RELAPS** – Ponovitev simptomov in znakov bolezni po njenem izboljšanju oz. okrevanju bolnika.
- **REMISIJA** – Zmanjšanje ali izginotje simptomov in znakov bolezni.
- **SEBOROIČNA KERATOZA** – Nenevarna, bradavici podobna sprememba na koži, ki je rumenorjave do rjavočrne barve, navadno pri starejših osebah.
- **SEROLOŠKE PREISKAVE** – Laboratorijske preiskave seruma, to je rumene tekočine, pridobljene iz krvi, za zaznavo protiteles ali *avtoprotiteles*, torej lastnih protiteles.
- **SISTEMSKA ZDRAVILA** – Zdravila, ki jih vnašamo v telo z zaužitjem tablet (*peroralno*), z injekcijami pod kožo (*subkutano*) ali aplikacijo v žilo (*intravensko*). Pri zdravljenju luskavice sistemska zdravila delimo na *konvencionalna sintetična sistemska zdravila* in *biološka zdravila*.
- **ULKUS (razjeda, rana, ulceracija)** – Omejen primanjkljaj celotne debeline kože.
- **ULTRAZVOK** – Slikovna preiskava s posebno napravo za pregled telesnih organov in tkiv.
- **URTIKARIJA OZ. KOPRIVNICA** – Kožna bolezen, ki se kaže s pojavom srbečih, pordelih ploščatih vzbrsti (*urtik* oz. *koprivk*), ki so posledica oteklina v zgornjih plasteh kože. Pojavi se hitro in po nekaj urah izzveni.
- **VIRUSNE BRADAVICE** – Nenevarni kožni izrastki, ki običajno nastanejo zaradi okužbe s človeškimi *papilomavirusi (HPV)*.
- **VNETJE** – Bolezenski proces, ki nastane zaradi reakcije tkiva na škodljiv dejavnik (npr. poškodbo, okužbo ali alergijsko reakcijo). Kaže se s toploto, bolečino, oteklino in rdečino.

Avtorici: **Špela Šuler Baglama**, dr. med., specializantka dermatovenerologije, in **doc. dr. Katarina Trčko**, dr. med., specialistka dermatovenerologije

www.lek.si | Lek farmacevtska družba d.d., Verovškova 57, 1526 Ljubljana, Slovenija